

ליקוטי מוהר"ן בפרשה

'במדבר' - חג השבועות ה'תשפ"ב / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן תורה נ"ו (ח"א)

מעלת חג השבועות / השמות של חג השבועות / גדול מרבן שמו - וגדול משמו שאין שם / שם הוא הגבלה וצמצום / בים כגיבור בסיני כזקן / אין שם בחג שבועות - בחינת 'כתר' / הארת אריך אנפין 'עת רצון' בחג השבועות / להתפלל מנחה של שבת מוקדם / השם 'מתן תורה' - בחכמה / 'חג שבועות' בבינה - בחינת למעלה מהזמן בלי תאריך קבוע / במתן תורה זכינו לשער החמישים / שם 'יום הביכורים' - בחסד בחינת 'בכור' / קרבן העומר וקרבן שתי הלחם / 'חג הקציר' בגבורה / 'עצרת' - תפארת / הממשלה שיש לכל אחד בגילוי ובהעלם / רק מי שזכה יש לו ממשלה על בני ביתו / המשתמש בממשלה שלו למלא תאוותו הוא עבד / אלמלא אגרות ראשונות וכו' - אחשוורוש והמן הקדימו את הזמן / למשוך חיים למלכות שלא תהיה מלכות מקברת בעליה / להמשיך חיים למלכות הוא ע"י שמוכיח אנשים / הסיבה שהמלך מוזהר על לימוד תורה יותר מכל העולם / על המלך יש ציווי לכתוב שני ספרי תורה / התורה כולה שמוותו של הקב"ה - ובתורה קוראים לה' / הסיבה שמחליפים או מוסיפים שם לחולה / הבעש"ט גמר את התפקיד שלו וחי בשביל העולם / להיזהר מאוד לקרוא שמות טובים לילדים / להקב"ה יש הכי הרבה שמות, כי עושה הכי הרבה פעולות / השמות של הקב"ה הם צמצומים שנוכל להשיג את אורו / אותיות, תיבות, פסוקים, פרשיות וסדרים / מהי הסתרה ומהי הסתרה שבתוך ההסתרה / כיצד להינצל מהסתרת ה' ית' / הטעם שאם עבר עבירה ושנה בה נעשית כהיתר / אפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה גם שם נמצא ה' ית' / ענין מאמר סתום שממנו יש יניקה לחיצונים / מזמן חורבן בית המקדש סודות התורה נמסרו אל החיצונים / התיקון להסתרה, ולהסתרה שבתוך ההסתרה

מעלת חג השבועות

א. אנחנו מתקרבים לחג השבועות חג מתן תורה, ובעז"ה נעשה היום הכנה ליום הקדוש הזה - יום מתן תורה. עיקר החיות של האדם זו התורה הקדושה, והקדוש ברוך הוא ברא את כל העולם זה בשביל ועל פי התורה הקדושה, כמו שאומר הזוהר: "איסתכל באורייתא וברא עלמא". חג השבועות זה החג שמבדיל אותנו מכל האומות, וכמובא בגמרא (פסחים סח): "רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא (עגל משובח שלישי לבטן) אמר אילולי האי יומא (חג שבועות) דקא גרים - כמה יוסף איכא בשוקא" - אילולי יום מתן תורה וחג השבועות, כמה יוסף יש בשוק... ז"א כל הגדולה שלי, זה רק בזכות היום - שבו שקבלנו את התורה, כי אחרת כמה אנשים יש בשוק ששם יוסף.

עוד אמרושם בגמ' בגדול החשיבות של היום של עצרת, כי שם יש מחלוקת בין ר' אליעזר שאומר: 'אין לו לאדם ביו"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה, ור' יהושע אומר חלקהו חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש'. ואומרת הגמרא: אמר ר' אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם - כלומר שלכו"ע בעצרת צריך לשמוח גם בשמחת הגוף במאכל ומשתה, מה טעם? מכיון שהוא יום שניתנה בו התורה. ופירש"י: להראות ע"י הסעודה שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו, ע"כ.

השמות של חג השבועות

ב. לחג השבועות יש שש שמות, והשמות האלו הם המהות של החג. השם הראשון - חג מתן תורה. השם השני - חג השבועות. השם השלישי - יום הביכורים. השם הרביעי - חג הקציר. והשם החמישי - 'עצרת'. ויש משהו יותר גבוה, וזה חידוש, שבפרשת אמור (שבה כתובים כל הקרבנות של חג השבועות) התורה לא נתנה שם לחג שבועות (כמו בשאר החגים), וכתוב (ויקרא כג, טו-טז): "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחַרְתְּ הַשָּׁבֹת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבֹתוֹת

תמימת תהייתה, עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבנתם מנחה חדשה לה'" - ולא כתוב את שם החג. וזה שאין לו שם יש בזה ענין מאוד גבוה.

גדול מרבן שמו - וגדול משמו שאין שם

ג. כי ראינו בפרשת תצווה שלא נזכר את השם של משה רבינו בפרשה, וכתוב שזהו משום שאמר משה להקב"ה שאם לא יכפר לעם ישראל על חטא העגל (שמות לב, לב) "מִחַנִּי נָא מִסַּפְרֵךָ אֲשֶׁר פָּתַבְתָּ". והשאלה נשאלת: וכי משה מקבל עונש על זה שהוא רצה להיות כפרה על עם ישראל, והסכים אפילו שימחה שמו מהתורה? והסברנו את הענין של - 'גדול מרבן שמו, וגדול משמו - אין שם'. למשל, ידוע שלאמוראים קוראים 'רב' (רב נחמן, רב יהודה), ולתנאים שגדולים יותר: קוראים 'רבי' (רבי עקיבא, רבי שמעון, רבי מאיר), ויש שם יותר גבוה בתנאים שזה 'רבן' (כמו בפרקי אבות רבן שמעון בן גמליאל), לעומת זאת כתוב: "משה קיבל תורה מסיני" - ולא כתוב: 'רבן משה', וכן יהושע, שמואל וכו' (והתנאים שמעיה ואבטליון, הלל ושמואל סומכים וכו') ולמה לא קוראים להם בתואר 'רבי' או 'רבן'? וההסבר הוא: 'גדול מרבן שמו, וגדול משמו אין שם'. כלומר הגדול אפילו יותר מ'רבן' - הוא נקרא בשם שלו.

שם הוא הגבלה וצמצום

ד. ומה הסיבה לזה? מסביר רבינו (בתורה נ"ו שנלמד היום בליקוטי מוהר"ן) ששם זה בחינת צמצום והגבלה של החיות של האדם - תוך השם שלו. כלומר, אם אני רוצה להגיד לך: 'תקרא לי לפלוני', אם לא היה לו שם, הייתי צריך לתאר לך את האדם הזה ע"י סימנים (מראה, צבע שיער, תווי פנים, משקפיים וכו') - עד שתבין מי זה הבן-אדם, אבל כיון שיש לו שם, אני אומר לך: 'תקרא לראובן', ברגע שאמרתי את השם, כולם יודעים מי זה, כלומר שהשם של האדם שם מצומצם של כל מהות האדם. אבל אחרי הכל, זה צמצום, ויש משהו יותר גבוה מזה, זה כשאין לו שם, וזה הדבר הכי גבוה, כי אין לו שם שיכול להכיל ולכלול אותו.

אצל ה' ית', כל השמות שאנחנו קוראים אותו הם לפי ההנהגה שיש באותו שם, כלומר אותה הנהגה שמצומצמת באותו שם, אם מידת הרחמים הכלולה השם הזה או מידת הדין. אבל גבוה מכל, מה שאין לה' ית' באמת שם, כלומר אין שום שם שאפשר לצמצם בו את גדולתו של הקב"ה. גם חג השבועות שהוא יום מתן תורה שזהו הדבר הכי גבוה, מרוב גדולתו, הזכירה התורה פעם אחת את החג בלי שום שם, כדי לרמז לך כמה יום מתן תורה הוא גבוה, עד שאין שום אפשרות לכלול ולהגביל אותו באיזה שם.

בים כגיבור בסיני כזקן

ה. כתוב במכילתא (פ"ה מובא ברש"י פ' יתרו), וז"ל: "לפי שנגלה בים כגיבור מלחמה, ונגלה כאן (במעמד הר סיני) כזקן מלא רחמים וכו', (אמר הקב"ה): הואיל ואני משתנה במראות, אל תאמרו: 'שתי רשויות הן' - [אלא] 'אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים', עכ"ל. ולכן אומר הקב"ה (שמות כ, ב) "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" - אני ה'

חג שבועות' בבינה - בחינת למעלה מהזמן בלי תאריך קבוע

י. השם 'חג השבועות' כמ"ש: שְׁבַע־שָׁבָעַת שְׁבַע־תַּסְפָּר לְךָ... וְעֵשִׂיתָ חַג שְׁבַע־תַּסְפָּר לְה' אֱלֹהֶיךָ, והוא ב'בינה' כי הוא ביום בחמישים כנגד 50 שערי בינה. חג השבועות זה החג היחיד שאין לו תאריך קבוע, אלא אחרי ספירת שבעה שבועות – ביום החמישים, אז הוא זמן חג השבועות. אמנם היום 'חג שבועות' קבוע בו' סיון, אבל בגמ' ר"ה (דף ו: מובא: שעצרת פעמים ביום ה' בסיון, פעמים בו' סיון, ופעמים בו' סיון. מה הפשט? אם החדשים כסדרם (חדש מלא 30 יום וחדש חסר 29 יום כמו הלוח שנה שלנו), שניסן הוא מלא (30 יום) ואייר חסר (29 יום), אז יוצא (כמו היום) שעצרת זה בו' סיון. אבל אם שניהם (ניסן ואייר) חסרים, הוא בו' סיון, ואם שניהם (ניסן ואייר) מלאים (שניהם חסרים או שניהם מלאים יכול להיות רק בזמן שקידשו את החדש ע"פ ראיית הלבנה) הוא בה' סיון. וזהו החג היחיד שהוא זו ולא קבוע. וענין זה הוא בחינת 'למעלה מהזמן' – היינו שאין לו תאריך קבוע, אלא הוא יום החמישים' – בבינה בבחינת חמישים שערי בינה.

מצאנו את זה וגם ב'שבת הגדול' – שגם הוא בספירת הבינה, שהתאריך שלה זו והוא לא קבוע, וזה לא תמיד יוצא בזמן המקורי ' בניסן כמו שהיה ביציאת מצרים אלא זה יכול להיות גם בתאריך אחר, וכמו השנה תשפ"ב שזה יצא בח' ניסן, וזה זו לפי התאריך שיוצא שבת, מכיון שהולכים לפי השבת.

במתן תורה זכינו לשער החמישים

יא. ענין זה שבחג השבועות יש בו גם את ההארה של 'בינה', חמישים שערי בינה, זהו מה שעם ישראל זכו במתן תורה להגיע ל'שער החמישים' עד שאמר עליהם הקב"ה (תהלים פב, ו:): "אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אֲתֶם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן בְּלִבְכֶם" – היינו שזכו לשם אלהים בחינת 'חמישים שערי בינה'. וכתוב (שם ת, ו:): "וְתַתְּסַרְהוּ מֵעַט מֵאֱלֹקִים וְכַבֹּד וְהַדָּר תַּעֲטֶרְהוּ", ודרשו חז"ל בגמרא (ר"ה כא:): שהיה למשה רבינו רק מ"ט שערי 'בינה', וזהו: "וְתַתְּסַרְהוּ מֵעַט מֵאֱלֹהִים". והקב"ה אומר לעם ישראל "אֲנִי אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אֲתֶם וּגו'" – שיש לכם עכשיו 'חיים נצחיים' בזכות מתן תורה. ומה שכתוב שם מיד (שם פב, ו:): "אֲכַן בְּאֲדָם תִּמְוֹתֶיךָ וְכו'" – זה מחמת חטא העגל שאז אבדנו את מעלת שער החמישים. וזה הרמז בשם 'חג השבועות' שהוא כנגד חמישים שערי בינה, כדי שנוכח את המעלה הגדולה שעם ישראל זכו במתן תורה לחמישים שערי בינה בחג השבועות. ולכן נקרא חג השבועות – בבינה. ומשה רבינו עוד במשך 40 שנה כדי לקבל שוב פעם את ביום פטירתו את ההארה של 'נ' שערי בינה, (אבל ישראל לא זכו שוב להארת שער החמישים חוץ ממה שזכו במתן תורה, ורק לעתיד לבוא נזכה שוב לשער החמישים שבקדושה).

שם 'יום הביכורים' - בחסד בחינת 'בכור'

יב. השם יום הביכורים – ב'חסד' כמו שכתוב: "וּבְיָוִם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה תִּדְרֹשָׁה לְה' בְּשִׁבְעֵיתֶיכֶם וּגו'", והטעם ששם בכור הוא בספירת חסד, שכתוב (תהלים פט, כח): "אֲנִי בְּכוֹר אֲתַנְהוּ עֲלִיּוֹן לְמַלְכֵי אֲרָץ", בן בכור זה בחינת 'חסד', כי איך מתחילים הבנים? בקבלה יש 'אבא' ו'אימא' (חכמה ו'בינה) והילדים זה שאר

שראית אותי כגיבור מלחמה בים סוף (בבחינת 'ראתה שפחה על הים' וכו'), ואני ה' שנגלית לך כמלא רחמים על הר סיני. כי אין מתאים לקרב יותר מבחור צעיר, ומי שמתאים להיות ראש ישיבה – זה זקן עם זקן לבן. וכך גם הקב"ה נגלה במתן תורה כביכול כמו ראש ישיבה זקן.

אין שם בחג שבועות - בחינת 'כתר'

ו. הבחינה של זקן מלא רחמים – היא ב'כתר' שנקרא 'אריך אנפין', שהוא למען מטעם ודעת, וכיון שחג שבועות גבוה כל כך – הוא בבחינת 'אין שם', ולכן את הבחינה ש'חג שבועות' נזכר בתורה במקום אחד בלי שם, אנחנו מכוונים בספירת ה'כתר'. כמו שהכתר אי אפשר להשיג אותו, הוא בבחינת 'מטי ולא מטי' (נוגע ולא נוגע), ע' לקוטי מוהר"ן (תורה כ"ה), זה בחינת אין לו שם.

הארת אריך אנפין 'עת רצון' בחג השבועות

ז. ענין ה'כתר' בחג השבועות – רומז להתגלות של הארת 'אריך אנפין'. לבחינה זו זוכים גם בשבת קודש בזמן המנחה, ולכן אז אומרים את הפסוק (תהלים סט, יד): "וְאֲנִי תַפְלִיתִי לְךָ ה' עַת רְצוֹן, אֱלֹהִים בְּרַב חַסְדֶּךָ עֲנֵנִי בְּאֵמַת יִשְׁעֶךָ", וכדאי לכוון במנחה של שבת, ובכל פעם שאומרים את הפסוק 'אני תפילתי' – אל השמות של כ"ד קישוטי כלה. מה הפירוש? נשים לב, בלימוד ליל שבועות שבכל סיום של אחד מכ"ד ספרי התנ"ך יש שם צירוף שם קודש של שתי אותיות, וביחד יש 24 שמות קודש, שהם הסיומים של כ"ד כתבי קודש, והם נקראים 'קישוטי כלה', והם מקשטים את השכינה. והארת ה'כתר' (אריך אנפין) שיש בה כ"ד קישוטי כלה – היא בחינת: "וְאֲנִי תַפְלִיתִי לְךָ ה' עַת רְצוֹן" – שזה בחינת 'רעוא דרעוין' – 'מצח הרצון' – 'רצון שברצונות', שמאיר בזמן מנחה של שבת, וסעודה שלישית, וכמובן גם ביום חג השבועות.

להתפלל מנחה של שבת מוקדם

ח. הבעל שם טוב הקדוש היה נוהג להתפלל בשבת מנחה קטנה, כדי לקבל את ההארה של רעוא דרעוין (רצון שברצונות) מיד בחצות היום. וידוע שחכם בן ציון אבא שאול כל השנה היה מקפיד להתפלל תמיד מנחה קטנה, (כמו שכתוב בגמרא "יראוך עם שמש", ז"א שמנחה יהיה לפני השקיעה וערבית יהיה מיד אחרי השקיעה כמו מנחה הספרדים היום) ובשבת הוא היה מקפיד להתפלל מנחה גדולה, כי מזמן מנחה של שבת כבר מאיר הארה מה'כתר' שזה 'מצח הרצון' רעוא דרעוין והוא היה אומר, שכזו הארה כדאי להאריך אותה כמה שיותר כי היא ההארה הכי גבוהה וחשובה שיש.

השם 'מתן תורה' - בחכמה

ט. השם 'מתן תורה' הוא ב'חכמה', מרמז על חכמת התורה. על התורה נאמר (דברים ה, ד-ו): "רְאֵה לְמַדְתִּי אֲתֶכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים בְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֱלֹהֵי וְגו'" כי הוא חֻקִּים וּבִינְתֶכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֻקֶּךָ וְנִבּוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה, הרי שהתורה היא בחכמה.

ואז בעצרת אנחנו עוצרים מעשיית מלאכה. חג השבועות אין לו איזה סממן מיוחד כמו בשאר הרגלים (בפסח החמץ אסור, יש אכילת מצות ארבע כוסות, בסוכות יש מצות סוכה, ארבעת המינים), בשבועות עושים יום טוב של איסור מלאכה לכבוד התורה הקדושה. וזהו 'עצרת' – להיות עצורים מלעשות מלאכה היא בספירת המלכות, וזה נרמז בלשון הפסוק (ישעיה מד, יג) "כִּתְּפֹאֶרֶת אָדָם לְשִׁבְת בֵּית", כלומר כשאדם יושב בבית ועצור מלעשות מלאכה זו התפארת שלו, כי אינו צריך לעבוד ולהיות משועבד לאיזה מלאכה, אלא הוא בן חורין עצור ממלאכה, רק לשמוח ביום טוב על שה' ית' נתן לנו את התורה.

בחירת המלכות שיש לכל אחד ואחד

יז. אומר רבינו בליקוטי מוהר"ן (תורה נ"ז ח"א) שכל אדם מקבל בשבועות בחינה של ממשלה, ומסביר באורך שענין ממשלה זו הוא כדי להחזיר אנשים בתשובה אל עבודת ה'. ובתחילה פותח רבינו שיש הרבה מדרגות ובחינות של מלכות, וז"ל: יש שהוא שוֹרֵר בְּבֵיתוֹ, וְיֵשׁ שֶׁהוּא מוֹשֵׁל בְּיֹתֵר, וְכֵן יֵשׁ שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל הָעוֹלָם, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שֵׁשׁ לוֹ, בְּבָחִינֹת "שְׂרֵי אֱלֹפִים וְשְׂרֵי מַאֲוֹת וְשְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֹת" (שְׁמוֹת יח, כא).

ממשלה בגילוי וממשלה בהעלם

יח. ואחר כך ממשיך רבינו ומסביר, שמלכות אינו דוקא מה שאנחנו רואים את הממשלה של האדם, כי לפעמים יש אדם שבגילוי לא ניכר שיש לו כמעט ממשלה, ובהעלם יש לו ממשלה אפילו על כל העולם, וענין זה רבינו רימז על עצמו כמבואר בחיי מוהר"ן (אית כ"ד), את שיחתו הנפלאה של רבינו כשאמר את התורה שלנו.

רק מי שזכה יש לו ממשלה על בני ביתו

יט. על הממשלה בגילוי (איתגליא), רמינו מרמז על הפסוק (אסתר א, כב): "לְהִיְתוֹת כָּל אִישׁ שֹׁרֵר בְּבֵיתוֹ" – שאדם מושל על אשתו ובניו, אמנם אנחנו בזמן 'עקבתא דמשיחא', שאז כתוב (מיכה ג, ו) "אֵיבֵי אִישׁ אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ", ולפעמים אדם לא זוכה שאין לו ממשלה אפילו בביתו, כתוב (משלי טו, ז) "בְּרִצְזוֹת ה' דְּרָכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלַם אֹתוֹ", ובמדרש יש דבר מבהיל על הפסוק הזה (בראשית רבה נד, א): "גַּם אוֹיְבָיו" – "רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר זֶה אֲשֶׁתוֹ". מה פירוש? כתוב בגמ' (יבמות סג), על הפסוק (בראשית ב, יח) "אֲעֹשֶׂה לָּךְ עֶזְרָה כְּגִדְּךָ", אמר רבי אלעזר: זכה – עוזרתו, לא זכה – כנגדו. אם אדם זכה, אשתו אוהבת אותו ועוזרת לו כל, אבל אם ח"ו לא זכה, אשתו אויבת שלו, כל דבר שרוצה היא כנגדו.

שמה התחלף לך בין אוהב לאויב

כ. הגמ' בבא בתרא (דף טז, ד) דורשת על הפסוק (איוב לח, א) "וַיִּעַן ה' אֶת אוֹיֵב מִן הַסְּעֵרָה", שכך ענה הקב"ה לאויב שטען שאולי התחלף בין 'אויב' לאויב, ואמר הקב"ה בין שערה לשערה לא התחלף לי בין 'אויב' לאויב' יתחלף לי. על אותו משקל יש לפעמים שמתחלף אצל הבעל והאשה בין 'אוהב' לאויב'. ודרך

השבועה ספירות (חג"ת נה"ם), נמצא שהבכור של הילדים' (הספירות) זו ספירת החסד. השם 'חג הקציר' – זה בגבורה. (אמנם חטים זה בחסד אבל קציר שזה ענין של לחתוך שייך לגבורה) והשם 'עצרת' זה ב'מלכות' שהיא למטה, ('עצרת' זה מלשון שאשה עוצרת ושומרת על הטיפה כדי ללדת).

השלמים בשבועות הם קדשי קדשים

יג. ביום הביכורים מקריבים שתי הלחם. בפרק 'איזהו מקומן' כתוב ששלמים זה קדשים קלים, אלא שבשבועות יש שני כבשי עצרת, ששם זה יותר גבוה, כי לעצרת יש מעלה שאפילו שקרבן שלמים הוא קדשים קלים, בעצרת הוא עולה להיות קדשי קודשים. והם נקראים גם 'שלמי חובה' (כי זה קרבן חובה, ולא כשלמים שבד"כ זה רשות). ומביאים את קרבן שלמי עצרת עם שתי הלחם.

קרוב העומר וקרוב שתי הלחם

יד. ביום הקרבת העומר ט"ז בניסן מביאים קרבן העומר משעורים, (כי השעורה היא זרייה יותר להתבשל, והחיטה מאוחרת יותר להתבשל), ורק אחרי קרבן העומר אפשר לאכול 'חדש', לאכול מהתבואה חדשה של השנה, וזה בכל ארץ ישראל, (יש שיטות שדין חדש נוהג בכל העולם). אבל בבית המקדש אי אפשר להביא חדש עד חג השבועות שאז מקריבים את המנחה החדשה. יוצא שיש שני שלבים להתיר את איסור חדש: שלב ראשון זה להתיר איסור חדש בכל העולם, וזה נעשה ביום ט"ז ניסן שמקריבים קרבן העומר. והשלב השני להתיר חדש בבית המקדש.

ואז מתחיל מצות ביכורים מיום חג השבועות ועד חנוכה, שמביאים לביהמ"ק פירות משבעת המינים (כמו שכתוב: "אֶרֶץ חֹטֵה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשָׁה", ואמרו במשנה (ביכורים א, ו) 'מֵעֶצְרָת וְעַד הַחֵג, מִבֵּיא וְקוֹרֵא. מִן הַחֵג וְעַד חֲנֻכָּה, מִבֵּיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא', כלומר לקרוא 'מקרא ביכורים', ושמחים בכל הטוב והשפע של הקב"ה.

'חג הקציר' - גבורה

טו. השם 'חג הקציר' – זה בגבורה, כי קצירה וחיתוך הוא בגבורה, והגם שמדובר על 'קציר חטים', וחטים הם בחסד כמו שאומר האר"י ז"ל שכל שבעת המינים מכוונים לפי שבע הספירות: חטיה – 'חסד', שעורה – 'גבורה' [מאכל בהמה], גפן – 'תפארת' [יש לה פארות], תאנה – 'נצח', רימון – 'הוד', זית – 'יסוד' והדבש [גימ' אשה] – 'מלכות', ע"כ. בכל אופן ענין של קציר הוא לחתוך ודבר זה שייך לגבורה.

'עצרת' - תפארת

טז. שם 'עצרת' – חג השבועות נחשב כמו חג האחרון של פסח, כמו שעצרת של סוכות זה 'חג שמיני עצרת'. אומר הילקוט שמעוני שבאמת היה צריך להיות שעצרת של סוכות יהיה אחרי שבעה שבועות, ולמה הקב"ה הצמיד את עצרת לסוכות? כדי לא להטריח את ישראל לבוא בימי הגשמים (שיש בוין לבית המקדש, לכן הצמיד הקב"ה את עצרת לחג הסוכות אחרי שבעה ימים, אבל בקיץ חג השבועות הוא עצרת של פסח, ואנחנו סופרים ביניהם שבעה שבועות, שיש להם בחינה של קדושת חול המועד,

שהנהיג רבנות בעצמו – בגלל שהוא נהיה מלך, והמלכות מקברת את בעליה.

להמשיך חיים למלכות הוא ע"י שמוכיח אנשים

כד. והעצה לזה אומר רבינו (אות ג): להמשיך חיים למלכות, כי הסיבה שהמלכות מקברת את בעליה, הוא משום שהמלך הוא כמו צופה שתפקידו להזהיר את האנשים, וכמו שכתוב (יחזקאל ג, יז) "צִפֵּה נִתְתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְכוּ', וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְלֹא שָׁב מִרְשָׁעוֹ וְכוּ', הוּא בְּעֵינֵי יְמוֹת וְאַתָּה אֵת נִפְשֶׁךָ הִצַּלְתָּ". אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם, אָזוּ הָעוֹנֵשׁ עָלָיו, וְעַל בֶּן הַדְּרָבָנוֹת מְקַבְּרֵת אֵת בְּעָלֶיהָ. וְעַל בֶּן צְרִיךְ לְרִאֲוֹת לְהַמְשִׁיךְ אֲרִיכוֹת יָמִים לְתוֹךְ הַמְּלָכוֹת, דְּהֵינּוּ שִׁירָאָה שְׂיֻכַּל לְהִזְהִיר וְלְהוֹכִיחַ אוֹתָם, ע"כ.

אבל שואל רבינו: "אך איך אפשר לו להזהיר ולהוכיח אותם כי אינו יודע מה שצריך להם וגם אינם אצלו להוכיח אותם? ועל זה משיב רבינו, שזה נעשה על ידי לימוד התורה, שעל ידה קוראים את הקב"ה בשמותיו הקדושים שבתורה, והקב"ה הוא 'חי החיים', ועל ידי לימוד תורה מושכים חיים למלכות, וגם ממילא עי"ז מזהירים מוכיחים בכח התורה את כל אחד ואחד, אפילו בלי לדבר איתו, וכמו שמבאר רבינו באורך ונוכיר בהמשך בעז"ה.

הסיבה שהמלך מזהיר על לימוד תורה יותר מכל העולם

כה. ואומר רבינו שזו הסיבה שהמלך מזהיר על לימוד התורה יותר מכל בני אדם, כי כיון שהוא מלך, והוא בסכנה שלא תהיה המלכות מקברת את בעליה, לכן כתוב בו (דברים יז, יט) "וְהִיִּיתָ עִמּוֹ וְקָרָא בוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ". וְזֶה וְקָרָא בוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו, "וְקָרָא" בוּ דִּיקָא, הֵינּוּ שֶׁעַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה הוּא קוֹרֵא אֵת הַחַיִּים, ע"כ. כלומר ממשיך לעצמו חיים.

על המלך יש ציווי לכתוב שני ספרי תורה

כו. למלך יש ציווי לכתוב לו שני ספרי תורה, כל יהודי מישראל מצווה לכתוב ספר תורה, ברוך השם יש כאלו שקונים את ספר תורה, וגם יוצאים בזה י"ח, והמצוה המובחרת שאתה יזכה לכתוב ספר תורה שלם. ולמה צריך שני ספרי תורה? מובא בגמרא בסנהדרין (דף כא:) שספר תורה אחד צריך להיות כל הזמן בבית גניזו, (יש לרמוז כדי שידע שכל הכסף והזהב שיש לך שם, זה שום דבר, והעיקר זה הספר תורה). והספר תורה השני הוא קושר כמו קמיע על זרועו, כדי שיהיה קורא בספר תורה כל ימיו, כי מי שמצווה הכי הרבה על ההתמדה בתורה – זה המלך. מובא בגמ' (גיטין סב.) "מאן מלכי – רבנן, וכפי הנ"ל הפירוש היות שהרבנים לומדים כל כך הרבה תורה, הם בבחינה של מלך, שהמהות שלו זה: "וְהִיִּיתָ עִמּוֹ וְקָרָא בוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו" – המלך צריך להיות המתמיד הכי גדול בישראל.

התורה כולה שמתויו של הקב"ה - ובתורה קוראים לה'

כז. ואיך ממשיכים את החיות ע"י לימוד התורה? אומר רבינו, וז"ל: אוריתא שְׂמָא דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא (תקון י' דף כו), וְכַמוּ בְשִׁצְרִיכִין לְקָרוֹת אֵת אֶחָד קוֹרֵין אוֹתוֹ בְּשֵׁמוֹ, בֶּן בְּשִׁצְרִיכִין לְקָרוֹת אֵת חֵי הַחַיִּים, בְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ מִפְּנֵי חַיִּים וְאֲרִיכוֹת יָמִים, צְרִיךְ לְקָרוֹת אוֹתוֹ

אגב, האשכנזים צריכים להיזהר בברכת 'אוהב את עמו ישראל' שלא ישמע במבטא שלהם 'אויב' ח"ו (כי הם מבטאים את הצירי כאילו נוסף אות י"ד), וצריך להדגיש 'אוהב' את עמו ישראל. הבעל והאשה תמיד צריכים לשמור על האהבה שלהם שתהיה הגדולה ביותר.

אלמלא אגרות ראשונות וכו' - אחשוש והמן הקדימו את הזמן

כא. כתוב בגמרא במגילה (דף יב:) שלולי איגרות ראשונות של אחשוורוש ששלח בעצת המן לא הייתה תקומה לעם ישראל. כי אחשוורוש שלח איגרות "לְהָיוֹת כָּל אִישׁ שֹׁרֵר בְּבֵיתוֹ", אמרו כולם: איזה מלך טיפש זה, הרי כל אדם הוא שורר בביתו, בשביל זה צריך צו מלכותי? ולכן אח"כ כשיצאו האיגרות השניות להשמיד להרוג ולאבד, אמרו בטח המלך הזה קצת משוגע, אתמול אמר ככה היום אומר ככה, מחר יגיד הפוך אם נילחם עם היהודים, מחר יגיד לנו מי שהרג יהודי – יהרג, ולכן הם אמרו נחכה ונראה מה יהיה עם הדבר הזה, ולא הרגו הגוים את ישראל מיד כשקבלו את האגרות. אבל באמת שאחשוורוש והמן רק פשוט הקדים את הזמן... הרי היום יש הרבה שאומרים: "לְהָיוֹת כָּל אִישׁ שֹׁרֵר בְּבֵיתוֹ" – זו גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה...

המשתמש בממשלה שלו למלא תאוותו הוא עבד

כב. ממשיך רבינו באות ב', וז"ל: וְצְרִיךְ כָּל אֶחָד, לְבָלִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם בְּחִינּוֹת הַמְּלָכוֹת שֵׁישׁ לוֹ לְהִנָּאֵתוֹ וְלְצַרְפוֹ. שְׁלֵא תִהְיֶה בְּחִינּוֹת הַמְּלָכוֹת אֲצִלוֹ כְּעֶבֶד לְמַלְאֵת תְּאוֹתוֹ, רַק שֶׁתִּהְיֶה בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת בְּבְחִינַת 'בֶּן חוֹרִין', בְּבְחִינַת (קהלת י' יז) "אֲשֶׁרֶיךָ אֲרָץ שְׂמֵלֶכְךָ בֶּן חוֹרִין", שֶׁהַמְּלָכוֹת יִהְיֶה אֲצִלְךָ בֶּן חוֹרִין, לְבָלִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ לְהִנָּאֵתְךָ, ע"כ. אם אדם משתמש במלכות שלו, כדי להשיג את התאוות שלו, (כמו תאוות כבוד, ממון, עריות וכו'), זה נקרא שהמלכות שלו נהפכה לעבדות, ולמה? כי הוא עבד לתאוה שלו והוא מחויב לה, והוא לא יכול להתגבר על עצמו, ומשתמש באנשים אחרים כדי לממש את התאוה שלו, זה בחינת (שם, טז) "אִי לָךְ אֲרָץ שְׂמֵלֶכְךָ נָעַר" – היינו כמו נער שהוא עדיין עבד לתאוות שלו ההיפך מבן חורין הנזכר בפסוק הבא, כלומר אדם שיש לו ממשלה, בחינת מלך שהוא עבד לתאוות שלו, עבד זה לא מלכות, ולכן מלכות דשמיא היא דוקא כשהמלכות היא רק בשביל הקדושה, ואז המלכות היא בבחינת 'בן חורין'.

למשוך חיים למלכות שלא תהיה המלכות מקברת בעליה

כג. אבל מלבד זאת יש עוד בעיה במלכות. כתוב בגמרא פסחים (דף פז:) שהמלכות חס ושלוש מקברת את בעליה. כי אין לך כל נביא ונביא שלא קבר ארבעה מלכים בימיו. כמו שכתוב (ישעיה א, א) "חֲזוֹן יִשְׁעִיהוּ בֶּן אֲמוּץ אֲשֶׁר חָזָה עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עֲזִיָּהוּ, יוֹתָם, אַחֲזוּ, יַחְזְקִיהוּ, מְלִכֵי יְהוּדָה" – ישעיהו הנביא התנבא בכל התקופה של ארבעת המלכים: עוזיהו, יותם, אחז, חזקיה, כלומר שהוא חי וקבר ארבעה מלכים בימיו, כי המלכות מקברת את בעליה. אפילו על יוסף דורשת הגמרא (ברכות דף נה.) מפני מה יוסף שהוא קטן של שבטים נפטר ראשון לפני אחיו (כשהוא רק בן 110 שנים, לעומת כל השבטים שהם האריכו ימים יותר) עונה הגמרא, 'מפני

להיזהר מאוד לקרוא שמות טובים לילדים

ל. שם זה לא סתם, השם זה נבואה שניתן לאבא ואמא של הילד איך לקרוא לו. ולכן לא טוב לקרוא בשמות שאין להן שום קשר לתורה ולרוחניות, או עוד בר גרוע מאוד היום שנותנים לזכר שם של נקבה, וכן להיפך, זה אחד הדברים שיכול להרוס את המזל של האדם בכל. או חס ושלום לקרוא על שם אדם רשע, וכל מיני שמות עם משמעות שלילית, או שמות שהם סתם מילה בלי משמעות וכו'. שם זה המהות והתפקיד של האדם בחיים חיותו, וזו נבואה שמגיעה להורים לתת שם לילד.

להקב"ה יש הכי הרבה שמות, כי עושה הכי הרבה פעולות

לא. להקב"ה יש הכי הרבה שמות, עד שהזהר וכן הרמב"ן אומרים שכל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה. ולמה ה' ית' צריך כ"כ הרבה שמות? כי כביכול יש לו הכי הרבה תפקידים – אין סוף תפקידים. ואנחנו צריכים לקרוא לו באלו השמות, כי בכל שם ושם שאנחנו קוראים לקב"ה, אנחנו מבקשים שהוא יאיר לנו הארה מהשם הזה, כדי שיהיה לנו כח לעשות את אותה פעולה שכנגדה מכוון השם הזה.

כל אחד מאיתנו מכיר הרבה משמותיו של הקב"ה, יש שם הוי"ה, שם אדנות, שם 'אלהיים', שם י"ה, 'צבאות', 'שדי', 'אהיה', ועוד הרבה שמות. ויש גם הרבה סוגים של מילויים לשמות האלו, למשל שם הוי"ה נכתב בארבע צורות מילוי ידועים: שם ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן. ויש בתוכם הרבה שינויים במילויים כידוע למקובלים, ש שמות פנים, יש שמות אחר. ומי שלומד קבלה יכול למנות אלפי שמות וצירופים. אבל מלבד כל זה יש 600,000 אותיות התורה ובכל האותיות והתיבות יש צירופים של שמות של הקב"ה.

השמות של הקב"ה הם צמצומים שנוכל להשיג את אחד

לב. הסברנו שהשם זה ענין של הגבלה וצמצום, בשם של האדם מצמצם ונגבל כל המהות של האדם תוך מילה אחת. אותו דבר כביכול גם השמות של הקב"ה – זה צמצומים. למה צריך את הצמצום? מסביר רבינו, היות שריבוי השמן מכבה את הנר. למשל הדלקת נר (וזה נפק"מ לשבועות ולכל יו"ט), ולא נשאר מספיק שמן, ואז אתה מוסיף עוד שמן כדי שידלק יותר זמן, ומה שקורה מהריבוי שמן – מיד הנר כבה. וזה ענין המושג של 'ריבוי אור' (כמו שאומרים בברסלב יש לו ריבוי אור' – וזה לא לטובה) ולכן צריך שיהיה להקב"ה שם, כדי שיהיה צמצומים לאור הגדול של הקב"ה שנוכל לקבלו.

אותיות, תיבות, פסוקים, פרשיות וסדרים

לג. אמרנו שהשמות של הקב"ה הם בתורה, ורבינו מונה כאן חמש צמצומים שיש בתורה והם: אותיות, תיבות, פסוקים, פרשיות וסדרים. אות זה צמצום הכי קטן, אחר כך יש צמצום של תיבות, אחר כך יש צמצום של פסוקים, ואחר כך צמצום של פרשיות (פרשה פתוחה וסתומה) והצמצום החמישי זה סדרים (שזה מה שאנחנו קוראים פרשות) ולנו יש 54 פרשיות בתורה. היום אנחנו קוראים לזה פרשה, אבל זה לא מדויק, כי פרשה זה מסימן פ' עד פ' או מס' עד ס' או מפ'

בשמו כביכול, ושמו הוא התורה פנ"ל. נמצא שעל ידי עסק התורה, קורין את האריכות ימים, ע"כ. הרמב"ן (בתחילת התורה) אומר, יש לי קבלה אמיתית, שכל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה. והנה יש בתורה ששים ריבוא (600,000) אותיות. וזה ראשי תיבות ישראל יש ששים ריבוא אותיות לתורה. ושאלנו, הרי באמת יש בתורה כ-305,000 אותיות, ולא-600,000? והסברנו שיש אותיות שהן בניויות מכמה אותיות. (למשל אות א' מורכב: י, ו, ה, י. ואות מ' זה - כ, ו, ו. וכן באותיות אחרות) ולכן כשתספור נכון את האותיות עם כל חלוקת האותיות תגיע ל-600,000 אותיות. אומר הרמב"ן, שתדע שכל מילה ומילה בתורה יש לה צירוף של שמו של הקב"ה.

הסיבה שמחליפים או מוסיפים שם לחולה

כת. מקודם דיברנו על שש שמות של חג השבועות, והסברנו מה העבודה בכל שם מהששה שמות של חג השבועות. רבינו אומר בשיחות הר"ן (שיחה צ"ה) שהשם של אדם זה המהות והתפקיד שיש לו לעסוק בזה העולם. (א"כ ככל שיש לאדם יותר שמות, זה סימן שיש לו יותר עבודה). ולכן אם ח"ו יש אדם חולה והמצב שלו לא טוב אז מחליפים לו את השם (או מוסיפים לו שם) והרבה פעמים זה מועיל. ולמה? כי ע"י השם נתת לו תפקיד חדש. לפעמים האדם גמר את התפקיד שלו, והוא צריך להיפטר מהעולם, וכיון שהחליפו או הוסיפו לו שם, הוסיפו לו עוד תפקיד.

הבעש"ט גמר את התפקיד שלו וחי בשביל העולם

כט. בל"ג בעומר הזכרנו הרבה את אחיה שילוני, שאמר רשב"י שהוא בירר את המקום שלו בגן עדן, ובשום מקום לא רצה, עד שהוא הגיע אל מקום הנביא אחיה השילוני. אחיה השילוני היה גם היה רבו של רבינו ישראל הבעל שם טוב, וכשהבעש"ט הגיע לגיל 36, אמר לו אחיה השילוני, הגעת לגיל 36 שנה, וכעת אתה צריך להיפטר מהעולם. א"ל הבעש"ט: אני עדיין צעיר מדוע כל כך מהר. א"ל: "אתה גמרת את התיקון שלך, אין לך מה לעשות פה בעולם. א"ל הבעש"ט: 'בכל אופן אני רוצה עוד לחיות'. אמר לו אחיה השילוני: יש אפשרות אחת שתתגלה בעולם, וע"י זה תוכל להמשיך לחיות, כי בשביל עצמך גמרת את התיקון שלך, אבל אם תהיה מוכן להתגלות, יהיה לך חיים לא בשבילך, אלא בשביל הציבור. אבל הבעש"ט לא רצה להתגלות, הרי הבעש"ט כל החיים השתדל מאוד להתרחק מנדנדוד הכי קטן של גאווה.

הבעל שם טוב הקדוש נפטר בשבועות, ועד יום פטירתו הוא היה מתפלל: "א"ל ת'בואני ר'גל ג'אוה" (ר"ת אתר"ג) ולכן הבעל שם טוב רצה להמשיך להיות נסתר. אמר לו אחיה השילוני: אם אתה עדיין רוצה להמשיך לחיות אתה מוכרח להתגלות בשביל כל עם ישראל. ולא היתה ברירה ל'בעל שם טוב' והוא התגלה בגיל 36, ועל ידי זה היה לו חיות.

וכן בענין החלפת שם, לפעמים אדם גמר את התפקיד שלו, (או שעשה אותו טוב, או שהוא לא מצליח), ואז ע"י שנותנים לו שם אחר – נותנים לו תפקיד חדש, שאיתו הוא יוכל להמשיך לחיות. ולכן כפי מספר השמות שיש לאדם ככה מספר התפקידים השונים שיש לו.

לו. השקר שאדם משקר לעצמו, זה השקר הכי גרוע, כי הוא משוכנע את עצמו שהדבר מותר, ומרחיק ממנו את הזיכרון של הקב"ה, ואת דרך התשובה. כמה זה נורא ואיום אדם שמשקר את עצמו וחושב שהאיסור שעשה הוא מותר. זה נקרא 'אפילו בהסתרה', כלומר שהקב"ה נסתר ממנו בהסתרה אחת.

דוגמאות מעשיות להב"ל

לו. רבותי, הדבר הזה נמצא בכל אחד ואחד מאיתנו בכל המצוות שאדם דש בעקביו. למשל אם תשאל אדם, למה אתה מדבר בבית הכנסת, או בחזרת הש"ץ הרי כתוב בשו"ע שגוערים במי שמדבר? והוא מיד יסביר לך שזה מותר כי זה לצורך רוחני וכדו', או שזה דבר שהוא מוכרח לדבר. תשאל אדם, למה אתה מדבר לשון הרע, הרי זה איסור חמור? הוא יאמר לך, האיש הזה מותר לדבר עליו, מצוה לדבר עליו. וכן כל מיני עבירות כגון שמירת העינים וכו', שאנחנו עושים ורגילים לעבור עליהם פעם אחר פעם, כבר זה נעשה לנו היתר, כלומר אנחנו כאילו לא מודעים שיש איסור בדבר, כי כבר לימדנו לעצמינו 'מורה היתר'. וזה נורא ואיום, כי כשאדם חושב שמה שהוא עושה זה מותר או מצוה, הוא לא יכול לעשות תשובה על העבירות שלו. ולכן זה נקרא שהקב"ה נמצא אצלנו בהסתרה אחת.

ביצד להינצל מהסתרת ה' ית'

לו. וכיצד אפשר להינצל מהסתרה הזאת, כי מה לעשות, כבר כתוב (קהלת ז, ט) "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" – ומה לעשות כל אחד נופל לפעמים, ומה יעשה כדי שלא יבוא לידי הסתרה? מיד יעשה תשובה. ואז אפילו אם ח"ו הוא יפול שוב באותה עבירה, זה יקרא רק עבירה ראשונה, כי יש הפסקה של תשובה בין שתי העבירות, מכיון שעשית תשובה ביניהן, כבר נמחקה העבירה הראשונה, ואם נפל ח"ו עוד פעם – זה כאילו עבירה ראשונה. לעומת זאת, אבל אם אדם עבר עבירה ולא עשה עליה מיד תשובה, זו כבר עבירה שניה, ונעשית לו כהיתר.

הסתרה שבתוך ההסתרה - שאינו מרגיש שום דנדוד איסור

לו. אבל יש דבר יותר גרוע מזה והוא: 'הסתרה שבתוך ההסתרה'. וכלשון רבינו: אָבֵל בְּשֵׁשֶׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר בְּהִסְתָּרָה תוֹךְ הַסְתָּרָה, דְּהֵינּוּ שֶׁהִסְתָּרָה בְּעֶצְמָה נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, דְּהֵינּוּ שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל שֶׁשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, אִי אֵי אֶפְשָׁר כָּלֵל לְמַצֵּא אוֹתוֹ, מֵאַחַר שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל מֵהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ. וְזוֹ בְּחִינַת (דְּבָרִים ל"א, יח) "וְאֵנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר" דְּהֵינּוּ שְׂאֶסְתִּיר הַהִסְתָּרָה, שְׂלֵא יִדְעוּ כָּלֵל שֶׁשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר. וְאִי בּוֹדָאִי אֵינוּ יְכוֹל לְמַצֵּא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל שְׂצָרִיף לְבַקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל שֶׁשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, כִּי הַהִסְתָּרָה בְּעֶצְמָה נִסְתָּרָה.

ניתן דוגמא, (דוגמא שרבינו לא מדבר עליה): תשאל בחור חילוני שגדל בקיבוץ השומר הצעיר, למה אתה אוכל בשר טרף? הוא ישאל אותך: מה זה טרף? הוא לא יודע כלום, הוא לא שמע בכלל שיש אסור ויש מותר, אפילו 'שמע ישראל' הוא לא יודע. ורבינו כאן

לס', כמו שרואים בחומש – זה נקרא פרשה, ולמה שאנחנו קוראים פרשה, באמת זה נקרא 'סדר'. (אמנם גם הוזהר קוראים לזה גם פרשיות וגם סדרים).

ואומר רבינו, שכל זה צמצומים לאור של הקב"ה. ואני צריך לקרוא את חי החיים ע"י לימוד התורה כדי שישפיע לנו ויגביל לנו חיות דרך שמותיו – דהיינו דרך התורה. וככל שאדם לומד הרבה יותר תורה כך אני זוכה למשוך חיים למלכות והממשלה שיש לי, כי לכל אחד יש ממשלה, ועי"ז הוא ניצל שהמלכות והממשלה אינה קוברת את בעליה כי ממשיך לה חיים.

מהי הסתרה ומהי הסתרה שבתוך ההסתרה

לד. כבר הזכרנו את דברי רבינו בתורה דידן, שעיקר הממשלה שיש לאדם, היא לא חס ושלוש שישתמש בה להנאתו, כי זה עבדות וכנ"ל, אלא שישתמש בה כדי להוכיח ולעורר את חברו לעבודת ה'. ורבינו שאל, הרי הוא לא יודע מה חברו צריך, גם הרבה פעמים חברו לא נמצא אצלו כדי שיוכיח יקרב ויעורר אותו. ומבאר רבינו, שאכן הרבה פעמים חברו נמצא בהסתרה, ואפילו בהסתרה תוך הסתרה, ואתה צריך בלימוד תורה שלך להוציא אותו מאלו ההסתרות.

וכדי לבאר כל זה, מתחיל רבינו לבאר מהי הסתרה ומהי הסתרה שבתוך ההסתרה, ואחר כך יבאר לנו כיצד אדם שנמצא בכאלו הסתרות אפשר לעוררו ולקרבו על ידי הלימוד תורה שלי. ואומר רבינו וז"ל: כִּי יֵשׁ שְׁנֵי הַסְתָּרוֹת, וּבְשֵׁשֶׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר בְּהִסְתָּרָה אַחַת, גַּם בֶּן קָשָׁה מְאֹד לְמַצֵּאוֹ, אִךְ אֵף עַל פִּי בֶן, בְּשֵׁהוּא נִסְתָּר בְּהִסְתָּרָה אַחַת, אֶפְשָׁר לִיגַע וּלְחַתוֹר עַד שִׁמְצֵא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שִׁיּוֹדַע שֶׁשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר מִמֶּנּוּ. אָבֵל בְּשֵׁשֶׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר בְּהִסְתָּרָה תוֹךְ הַסְתָּרָה, דְּהֵינּוּ שֶׁהִסְתָּרָה בְּעֶצְמָה נִסְתָּרָה מִמֶּנּוּ, דְּהֵינּוּ שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל שֶׁשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר מִמֶּנּוּ, אִי אֵי אֶפְשָׁר כָּלֵל לְמַצֵּא אוֹתוֹ, מֵאַחַר שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל מֵהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ.

כשעבר עבירה ושנה בה הוא בהסתרה אחת

לה. ומהי הסתרה ומהי הסתרה שבתוך הסתרה? מובא בגמרא קידושין (דף מ.) "אמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר". למשל אדם שגנב פעם ראשונה יש לו הרבה נקיפות מצפון כי הוא יודע וזוכר שזה אסור. אבל ברגע שהוא גנב פעם שניה, אז העבירה היא נהפכה להיות מותרת אצלו. ורב הונא מסביר לנו את הפסיכולוגיה של החוטא: כי אם תגיד לו למה אתה גונב – הרי זה אסור. הוא מיד יתרץ לך אלף תירוצים, יטהר את השרץ בק"ן טעמים, הוא יגיד לך אני רק מסדר את מה שהקב"ה רוצה, הוא נתן לעשירים ולא לעניים, כדי שהעשירים יתנו לעניים, ואם הם לא נותנים אז אני לוקח להם.

ומאיפה הגיע לו כל העקמומיות הזאת? כי הוא עשה עבירה ושנה בה, בפעם הראשונה שאדם עשה עבירה זה עדיין כואב לו על מה שעשה, ויודע שהוא לא בסדר, אבל כשאדם עושה פעם שנייה את העבירה הוא כבר מתחיל להסביר לעצמו למה העבירה מותרת

לב) בענין עשרה מאמרות. הגמ' שואלת: הרי יש רק תשע מאמרות? עונה הגמרא 'בראשית' זה גם מאמר. מסביר המהרש"א (בשבת דף קד.) ואומר שזה ש'בראשית' נקרא 'מאמר סתום'.

וביאור הדברים: מכל המאמרות של הקב"ה שהיה בבריאת העול, זה כח אין סופי שממנו הבריאה יונקת כל שנות קיומה. כמו שאומר הבעש"ט (ומובא בתנייא) שזו כוונת הפסוק (תהלים קיט, פט): "לְעוֹלָם ה' דְּבָרָךְ נִצָּב בַּשָּׁמַיִם" שכל הבריאה כולה יונקת מעשרה מאמרות של הקב"ה. ומאפה יונקים הסטרא אחרא? הם יונקים מהמאמר העליון ביותר, בחינת הכתר של המאמרות.

היניקה ממקום גבוה וסתום כדי שלא יוכלו כמעט לינוק

מא. והסיבה שהחיצונים יונקים מכזה מקום גבוה, אומר רבינו בלקוטי מוהר"ן (תנייא י"ב), וז"ל: דַּע, כִּי אֵף עַל פִּי כֵן בְּנֻדָּא גַם הֵם מְקַבְּלִים חַיִּית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְאִפְלוּ מְקוֹמוֹת הַמְּטַנְפִּים אוּ בְּתֵי עֲבוּדָה זָרָה – צָרִיכִין גַּם בְּן לְקַבֵּל חַיִּית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. אֲךָ דַּע, כִּי הֵם מְקַבְּלִים מִבְּחִינַת 'מְאָמֵר סְתוּם', שֶׁהוּא 'בְּרֵאשִׁית מְאָמֵר סְתוּם' שֶׁהוּא כּוֹלֵל כָּל הַמְאָמְרוֹת, וְכֵלֵם מְקַבְּלִים חַיִּית מִמֶּנּוּ. וְהַכּוֹבֵד שֶׁל הַמְאָמֵר סְתוּם, הוּא סְתוּם וְנִעְלָם בְּתַכְלִית הַהִסְתָּרָה, וּמִשָּׁם הֵם מְקַבְּלִין חַיִּית. כִּי מִבְּחִינַת הַכּוֹבֵד וְהַמְאָמְרוֹת הַמְּתַגַּלִּים, אֵי אִפְשָׁר לָהֶם לְקַבֵּל חַיִּית מִשָּׁם, בְּבְחִינַת (ישעיה מ"ח) "וּכְבוֹדִי לֹא אֶחָר לֹא אֶתֵּן" פִּנ"ל, רַק מִהַמְאָמֵר סְתוּם, שֶׁהוּא נִסְתָּר בְּתַכְלִית הַהִסְתָּרָה, מִשָּׁם מְקַבְּלִין חַיִּית. (כי משם יקבלו וחיות מועטת מאוד).

הזוהר אומר בתיקונים (ת"י ס"ט דף קח:) שיש 'עשרה כתרין דמסאבותא'. מה הפירוש? בכל העשר ספירות יש כלל, שכל ספירה מתחלקת לעשר ספירות פרטיות (כמו בספירת העומר שיש שבוע חסד, וזה מתחלק לחסד שבחסד, גבורה שבחסד תפארת שבחסד וכו') – וזה בקדושה, אבל בסטרא אחרא בכל ספירה יש לה רק את הכתר, ואין לה עשר ספירות פרטיות של אותה הספירה, וזה נקרא בזוהר 'עשרה כתרין דמסאבותא' – כתרין של הסטרא אחרא. ולמה נקראים כתרין, כי הם יונקים מהמאמר הסתום שהוא בחינת 'כתר', כי רק משם ניתן להם לינוק כי הוא סתום.

זמן חורבן בית המקדש סודות התורה נמסרו אל החיצונים

מב. אבל מצד שני כיון שהוא המאמר הגבוה ביותר, אף שיניקתם מועטת מאוד וסתומה, ולא יכולים להשיג בה כלום, מ"מ היא ממקום גבוה מאוד. וזה ההסבר במה שאמר האר"י ז"ל (פרי עץ חיים שער תיקון חצות וק"ש על מיטה פ"ג), שבזמן חורבן בית המקדש נמסרו סודות התורה לחיצוניים, כי הם יונקים ממקום גבוה ששם סודות התורה, אבל כדי שהם לא יהנו מכאלה סודות תורה גבוהים, לכן הם נשארים סוד, (אבל מהתורה בנגלה הם לא יונקים, כי אם הם ינקו משם, הם ממש ישתוללו ה' ירחם, לכן הם יונקים רק מהסודות), שעדיין נשאר מאמר סתום וסגור.

התיקון להסתרה, ולהסתרה שבתוך ההסתרה

מג. ונחזור לענין שלנו, כשאדם עובר עבירה חס ושלום, הוא הופך את הפסוק שעליו הוא עבר לצירופים של שמות טומאה, והם

אומר, שאפילו אדם דתי יכול להגיע לבחינה כזאת, אם אדם עובר עבירה ושונה בה עוד הרבה פעמים, בסוף הוא מגיע למצב כזה, שהוא כבר לא מחפש אפילו ללמד על עצמו זכות, או ללמד היתר למה הוא עשה העבירה, והוא מרגיש שהכל בסדר. וזה כבר נקרא ההסתרה שבתוך ההסתרה. כי הכל נדמה לו כמישור, וכאילו אין בדבר שום בעיה, ואז כשאדם אפילו לא יודע שה' ית' נסתר ממנו, הוא בבעיה קשה, כי אינו מחפש כלל את ה' ית'.

הטעם שאם עבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר

לח. נשאר לנו עוד לבאר, למה באמת זה כך, שכשאדם עובר עבירה וחוזר עליה עוד פעם, היא נעשית לו כהיתר? רבינו מסביר בלקוטי מוהר"ן (תורה ד' ותורה ק"א): כשאדם ח"ו עובר עבירה הוא הופך את האותיות של התורה לצירופים של שמות טומאה, והשמות טומאה האלו נחקקים על עצמותיו. כלומר, שכל פעם שאדם עובר על איסור של התורה, הוא לוקח את אותו פסוק ששם כתוב האיסור, והופך אותו לצירוף של שם טומאה.

והשמות הטומאה האלה הם נוקמים באדם, זה עושה לאדם מחלות וצרות רח"ל, אבל יש בזה עוד בעיה: זה גורם לטמטום, כמו שכתוב (ויקרא י"א, מג) "וְנִטְמַתָּם בָּם" – טמטום הלב והמוח. מעוות לו את השכל שלו עד שדבר שלכל אדם ברור שהוא איסור, הוא ברור לו כאילו שזה מותר. וזה מגיע מהשמות טומאה שנוצרו מהצירופים אותיות של התורה שעשית בעבירה. ובלשון רבינו: על ידי העברות הוא מהפך דברי אלקים חיים, ועושה צירופים אחרים בתורה, עד שנעשה מאסור היתר, כמו שכתוב (ישעיה ה' כ) "הוֹי הָאֲמָרִים לְרַע טוֹב וְלְטוֹב רָע" וכו', ע"כ. ועומק הדברים הוא כנ"ל, כשנהפכים האותיות לשמות טומאה חס ושלום, אז נהפך אצלו מאיסור היתר, כי השמות טומאה האלו מורים לו היתר.

אפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה גם שם נמצא ה' ית'

לט. אבל אומר רבינו הקדוש: ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלבש השם יתברך, דהינו אותיות התורה, פי בלעדיו אין חיות לשים דבר, עכ"ל. וכמו שאמר גם הבעל שם טוב הקדוש (פרשת וילך אות ו') על הפסוק (דברים לא, יח): "וְאֶנְכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בָיִם הָהוּא" – שאפילו בהסתרה שבתוך ההסתרה (בחי "הסתרה אסתיר") יש – 'אנכי'. כלומר גם בהסתרה שבתוך ההסתרה – גם שם נמצא השם יתברך.

כי גם במקום הזה של העבירה חס ושלום – נמצא ה' יתברך, כי אחרי הכל זה אותיות של תורה, ואפילו שהפכת אותם לשמות טומאה, אבל יסודם הוא אותיות התורה ולכן יש בהם קדושה נעלמת. וכלשון רבינו: אפילו בתוך העברות, מלבש שם חיות השם יתברך, דהינו אותיות התורה. רק שהוא בהעלם, דהינו שמחמת העברות, הפך הצירופים של התורה, עד שנעשה מאסור היתר.

ענין מאמר סתום שממנו יש יניקה לחיצונים

מ. והנה בקדושה הנעלמת שיש אפילו תוך העבירות חס ושלום, על זה רבינו מביא בליקוטי מוהר"ן (תורה י"ב תנייא) את הגמרא (ר"ה

יש עוד גמרא (יומא פ.) שאומרת שאם התלמיד לא מתנהג כראוי, מה אומרים? אי לו לרבו שלימדו תורה. ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכווערין דרביו. כלומר זה שהתלמיד לא בסדר זה בעיה ברב. ולכאורה למה אתה מפיל את זה על הרב?

כל התשובה של התלמיד תלויה ברב

מו. כי אם הרב היה זוכה להיות לחו ממשלה אמיתית של בן חורין (שהוא לא משתמש בה שממשלה לשום תאוות שלו, ובעיקר לא לקחת את זה לכבוד שלו), אז הוא היה זוכה שבלימוד תורה שלו הוא היה מאיר בתלמיד, עד שאפילו מתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם היה מתגלה השם יתברך, דהיינו התורה ואז התלמיד היה מתעורר לתשובה. כי היה מתעורר שה' ית' נמצא שם בתוך ההסתרות, על ידי שהיה חוזרים הצירופים הרעים שעשה להיות תורה. ומסביר רבינו, וז"ל: **אַזי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחינת 'אורייתא מכרזת קמיהו עד מתי פתיים תאבהו פתי' (זהר שמיני לו. אחרי נח. נשא קבו). כי באמת התורה מכרזת וצועקת ומוכיחה תמיד, כמו שכתוב (משלי א, כב) "בראש המיית תקרא וכו' עד מתי פתיים תאבהו וכו', רק שאינו שומע קול הפרוץ של התורה, מחמת ההסתרות הנ"ל. ומאחר שנתגלו ונתחזרו ההסתרות ונעשה מהם תורה על ידי הדעת פנ"ל, אזי תכף כשנעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם "עד מתי פתיים" וכו', (כלומר והוא שומע את התוכחה של התורה).**

צריך הרב בכל תורה שאומר להועיל לתלמידים

מז. אומר רבינו בליקוטי מוה"ר"ן (תורה כ"ח) שבכל לימוד תורה, או כשאתה בא לשיעור תורה, אתה צריך לצאת ממנו ושיצא לך משהו שהועיל לנשמה שלך, והועיל לך בעבודת השם, וחיוק אותך, ורומם והרים אותך. ואם לא, זה בעיה ברב, ולא בעיה בתלמיד. אומרים: אין תלמיד לא טוב, יש מורה לא טוב, והראיה – מורה טוב יודע להסתדר גם עם התלמיד הגרוע ביותר בכיתה (גם בלי רישיון) ובאמת המורה יכול לעבוד עם כל תלמיד. יש הרבה תלמידים מכל מיני סוגים, והרב המורה צריך ממש לעבוד הרבה כדי להצליח עם כולם. והעצה פה לרב, שלא להשתמש במלכות לתאוות. ואם הוא רואה שהוא לא יכול, אז שיברח מהמלכות – כדי לא להפוך אותה לעבד חס ושלוש ולפגום בה. והעיקר שאת כל הכבוד שמקבל, להעלות אותו רק להשם יתברך, ולא חס וחלילה לתאוות עצמו. ואז ע"י הממשלה שהוא לומד תורה, הוא מושל בכל הקשורים אליו, ומעורר אותם לעבודת השם.

ועיקר הסגולה לדבר הזה, זה יום חג השבועות, כי יום שבו נקרא יום הביכורים – שעליו נאמר (תהלים פט, כח) **"אף אני בכור אֶתְנַהוּ עֲלֵיךָ לְמַלְכֵי אֶרֶץ"** – כי זה הכח של יום הביכורים חג השבועות. וצריכים הרב והתלמידים לעשות הרבה עבודה והכנה, כי הרב צריך שיהיה את הכוח להאיר לתלמידיו חיות מהתורה שלומד, והתלמידים צריך שיהיה להם כח להיות כלי קיבול לקבל את התורה מהרב, וע"י זה להתעורר בעזרת השם בתשובה שלמה, ולזכות לעבוד את הקב"ה, ולצאת מההסתרות, ומההסתרות שבתוך הסדרות. השם יזכה אותנו אמן ואמן.

מלמדים אותו היתר לחטוא – ואז הקב"ה נסתר ממנו, ואפילו לפעמים מגיעים להסתרה שבתוך ההסתרה. אבל גם אחר כל זה עדיין נשאר שם אותיות התורה, אלא שאותיות התורה האלו הם בגדר סוד, והוא לא משיג מהאותיות התורה האלו שום דבר.

ואיך מתקנים את הדבר הזה? ע"י שתלמיד חכם יושב בבית שלו והוגה בתורה, וקורא את הקב"ה בשמות הקודש שיש בכל תיבה ותיבה שבתורה, ובוזה ממשיך את החיות והארה גם לאלו האותיות. ואפילו שהם נמצאים אצל אנשים רחוקים מאוד וכנ"ל, כי כל תלמיד חכם בעולם יש לו כך וכך נשמות שתלויים בממשלתו. (כמובא בליקו"מ תורה רפ"ב, בענין הרועה שבקדושה שכך וכך יש לו נשמות תחת ידו שיש לו ממשלה עליהם). וכאשר תלמיד חכם לומד תורה הוא מאיר בכל הנשמות שקשורות אליו, והוא מאיר את המאמר הסתום, שנמצא אצל כל אחת מהנשמות, ואפילו אם מישו מהם ח"ו עבר עבירה, מה קורה? המאמר הסתום הזה מתעורר ומאיר באדם, ואז הוא מתעורר לשוב בתשובה. כלומר, שהתורה שנמצאת בעבירה של איסור לא תעשה בפסוק שהוא עבר, שהוא בחינת אותיות של מאמר סתום ונעלם, על ידי שהתלמיד חכם שאותו בעל עבירה קשור אליו בשורשי הנשמות, והתלמיד חכם לומד עכשיו את אותה תורה שמדברת על הענין הזה, הוא מאיר את האותיות שלה.

תלמיד חכם מאוד דצריך להיזהר בממשלה שיש לו

מד. אבל כמו שהזכרנו שאומר רבינו שיש בזה תנאי, שהתלמיד חכם הזה לא משתמש בממשלה שלו לצורך מילוי תאוותיו. ולכן מאוד צריך להיזהר בזה, כי מצד אחד הרב משתמש ונעזר בתלמידים שלו, כמו אמרו רז"ל (ברכות ז): **"א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה" וכו'.** והתלמידים מצוים לשמשו, אבל הרב צריך מאוד להיזהר שלא יהיה לו שום טיפת כבוד מזה, כי אז הוא נהפך מבן חורין – לעבד לתאוות שלו (לתאוות כבוד גאוה, תאוות ממון וכו') ואז הוא לא יכול להשתמש בממשלה שלו, כי אין לו ממשלה, כי המלכות נהפכה אצלו להיות בבחינת 'עבד' – היפך המלכות, והוא לא יכול להשפיע על התלמידים.

הרב צריך להיות מאוד עניו, כי זה עיקר התאוות של המלכות, ועל ידי שהוא עניו, ולא לוקח מהכבוד, ולא נהפך להיות בבחינת 'עבד', אז הוא באמת 'מושל', ויכול עם התורה שהוא לומד, לגרום להאיר בשורשי הנשמות שלו. וזה קיים אצל כל רב, שאם ח"ו התלמיד שלו סרח, בין בשוגג, בין במזיד, זה גם אשמה ברב בעצמו. ועל זה נאמר (תהלים קמד, יד): **"אלופינו מסבילים אין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צֹחֶה בְּרַחֲבֵינוּ"** – ודורשת הגמ' ברכות (דף יז): **שלא תהא סיעתנו כסיעתו של דוד שיצא ממנו אחיתופל, ואין יוצאתי שלא תהא כסיעתו של שאול שיצא ממנו דואג האדומי וכו', שלא יהא לנו בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים ח"ו. וז"א שעובר עבירה.**